

N:o 54.

Ank. till Riksd. kansli den 20 april 1894, kl. 1 e. m.

*Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om vissa tillägg
i lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 137, i hvars syfte herrar Fridtjuv Berg, John Olsson, J. A. Fjällbäck, Oskar Eklund och Johannes Svensson förklarar sig instämma, anför herr *D. Bergström*:

»Lagen angående skydd mot yrkesfara, af den 10 maj 1889, har visserligen endast varit tillämpad i något öfver tre och ett halft år, men enligt hvad yrkesinspektörernas berättelser och kommerskollegiets sammandrag af desamma gifva vid hand, har man dock redan hunnit göra samma erfarenheter som i andra länder rörande vissa oeftergifliga vilkor, för att åt arbetarne kunna bereda verksamt skydd mot faror för lif och helse vid deras arbete. De af staten anställde yrkesinspektörerna ha funnit och framhållit, att de hittills stadgade skyddsbestämmelserna äro i flere punkter otillräckliga och otillämpliga, och de ändringar och tillägg de påyrkat hafva åtminstone delvis tillvunnit sig kommerskollegiets understöd. Det synes mig under sådana förhållanden vara skäl, att Riksdagen ju förr dess hellre tager ifrågavarande lag under förnyad pröfning, och tillåter jag mig att med ledning af de åberopade embetsmyndigheternas framställningar och ytterligare upplysningar, som jag personligen inhämtat, här nedan påyrka ändrade lagbestämmelser i syfte att:

1:o) utsträcka ifrågavarande lags giltighet till statens och kommunernas verkstäder och arbetsställen;

2:o) erhålla fullständigare kännedom om antalet olycksfall i arbetet och derigenom befrämja yrkesinspektionens och skyddslagstiftningens utveckling;

3:o) tillvinna lagens bestämmelser och yrkesinspektörernas anvisningar större uppmärksamhet från arbetsgifvarnes sida, än hittills ofta varit fallet.

Beträffande den *första* af motionärens här ofvan gjorda framställningar, vore icke, anför motionären vidare, någon utförligare motivering af nöden.

Såväl i arbetareförsäkringskomiténs den 28 juli 1888 afgifna förslag i ämnet, som i Kongl. Maj:ts proposition till 1889 års Riksdag med förslag till förordning om åtgärder för skyddande af arbetarnes lif och helsa i arbetet, var den 1:a paragrafen så affattad, att ingen tvekan kunde råda om lagens giltighet och tillämplighet i lika grad vid statens och kommunernas verkstäder och arbetsställen som vid bolags och enskildes. Det syntes varit rent oafsigtigt som ifrågavarande paragraf vid 1889 års lagutskotts och Riksdags omredigering af densamma erhållit en lydelse, som kunnat tolkas — och enligt hvad upplyst blifvit äfven af yrkesinspektörernas öfverordnade tolkats — så, att statens och kommunernas verkstäder och arbetsställen skulle vara från lagens bestämmelser uteslutna.

Det vore dock alldeles påtagligt, att statens och kommunernas verk och inrättningar i detta fall borde stå under samma lag och samma kontroll som andra verk och inrättningar. Med allt fog kunde man nemligen uppställa den fordran, att staten och kommunen skulle tjena de enskilde arbetsgifvarne såsom mönster, när det gälde att åvägabrunga nödigt skydd för deras arbetare, och den omständigheten, att vissa af statens inrättningar och vissa kommunala myndigheter sjelfva påkallat yrkesinspektörernas bistånd, vittnade om att ett lagstadgande här vore på sin plats.

Till stöd för sin i *andra* punkten gjorda framställning erinrar motionären, huru som genom alla hittills afgifna inspektörsberättelser ginge en befogad klagan öfver att åtgärder icke vidtoges för att bereda yrkesinspektörerna en mera skyndsam och fullständig kunskap om inträffade olycksfall inom deras distrikt. »Samtliga yrkesinspektörerna — hette det sålunda redan i kommerskollegii sammandrag för år 1890

— framhålla, huru nödvändigt det vore för inspektionens rätta handhafvande, att de kunde på ett mera effektivt sätt erhålla kännedom om timade olycksfall.» Och detta upprepades i liknande form i hvarje följande årssammandrag.

För närvarande finnes det endast en officiell väg för yrkesinspektörerna att erhålla dylika uppgifter, nemligen den, som kongl. cirkuläret af den 20 juni 1890 till öfverståhållarembetet och samtliga Konungens befallningshafvande utstakade. Det ålåg enligt detta cirkulär polismyndigheterna att till yrkesinspektörerna i de skilda distrikten insända afskrift af protollen vid polisförhör, som hölles rörande inträffade olycksfall i arbetet inom de yrken, på hvilka lagen angående skydd mot yrkesfara vore tillämplig. På denna väg hade rikets tre yrkesinspektörer vunnit kännedom om:

11 olycksfall under senare halfåret 1890;

53 » » » år 1891;

39 » » » » 1892.

På andra, icke officiella vägar hade de visserligen samtidigt erhållit kännedom om 51 olycksfall år 1891 och 252 år 1892, men då enligt arbetareförsäkringskomiténs statistiska utredningar och den officiella statistiken de årliga olycksfallen i arbetet i vårt land vore att räkna i tusental, vore det i alla händelser endast en försvinnande del, som komme till yrkesinspektörernas kunskap.

Redan under den svenska yrkesinspektionens första år hade kommerskollegium, efter yrkesinspektörernas hörande, den 17 oktober 1890 afgifvit utlåtande jemte förslag i frågan, men detta utlåtande, till hvilket kommerskollegium allt fortgent hänvisade, hade hittills icke ledt till någon åtgärd från regeringens sida. Man syntes hafva återhållits från hvarje steg i den i utlåtandet förordade rigtningen af fruktan att ytterligare betunga inspektörerna med nya göromål. Då emellertid yrkesinspektörerna med allt skäl framhölle, att kännedom om olycksfallen och tillfälle att studera dem vore oeftergifliga vilkor för att kunna uttänka och konstruera dugliga skyddsanordningar, och då de sjelfva vore villige underkasta sig de ökade göromålen för att göra sig mera kompetenta såsom rådgifvare och inspektörer, förefölle det motionären, som om man icke längre borde dröja med att vidtaga åtgärder till det ifrågavarande ändamålets vinnande.

»I fall en inspektion göres omedelbart efter en inträffad olyckshändelse — anförde en inspektör i en af sina årsberättelser — har jag funnit beredvillighet till att fullgöra meddelade skyddsåtgärder mycket god.» Bland skäl, som talade för att yrkesinspektörerna måtte erhålla

fullständigare kännedom om de inträffade olycksfallen, vore detta icke det minsta.

Alla länders inspektörsberättelser, liksom all annan hithörande litteratur, betonade, att arbetsgifvarens anmälningsspligt i fråga om inträffade olycksfall vore en nödvändig förutsättning för en verksam inspektion och skyddslagstiftning. Af hänsyn till våra arbetares lif och helse syntes man också böra, ju förr dess hellre, införa en sådan anmälningsspligt äfven i vårt land, och motionären hade därför såsom sitt yrkande upptagit det hufvudsakliga af yrkesinspektörernas förslag i detta afseende, sådant det funnes återgifvet i kommerskollegii ofvan omförmälda utlåtande.

Såsom skäl för motionärens i *tredje* punkten gjorda framställning anføres slutligen:

En af yrkesinspektörerna har gång på gång framställt såsom ett önskemål, att yrkesidkare inom näring, underkastad lagen angående skydd mot yrkesfara, skulle vara ansvarspliktig för skada, som personer lede genom olycksfall i arbete i följd af hans uraktlåtenhet att efterkomma af yrkesinspektören meddelad skyddsanvisning. Gent emot denna framställning har emellertid kommerskollegium i sitt senaste årssammandrag, för år 1892, framhållit, att ett dylikt stadgande af ansvarspligt i vissa fall för yrkesidkare icke torde vara af behovet påkalladt, i betraktande af innehållet i 14 kap. 9 och 17 §§ strafflagen, jemförda med 6 kap. samma lag.

Kommerskollegium har onekligen rätt i, att dessa lagrum stadga en ansvarspligt, som kan ega tillämpning på det fall, som här är i fråga. Men det, som den ifrågavarande yrkesinspektören synbarligen närmast afsett genom sina upprepade framställningar, nemligen att i sjelfva lagen angående skydd mot yrkesfara få inrymd en tydlig bestämelse, som vid behof kunde af yrkesinspektören åberopas, är dermed icke vunnet.

De af kommerskollegium utarbetade årssammandragen gifva ej någon klar föreställning om, i hvad mån lagens föreskrifter och yrkesinspektörernas anvisningar leda till efterföljd eller icke. Går man till de särskilda inspektörsberättelserna, erhåller man ej heller der någon fullt klar bild af ställningen, och detta af det enkla skälet, att inspektörerna i många fall icke varit i tillfälle att utröna, huruvida de anbefalda skyddsanordningarna blifvit verkställda eller fått stanna på papperet. Men så mycket ser man dock, att åtskilligt återstår att önska i fråga om lagens och de utfärdade cirkulärens efterlefnad.

Att nu i lagen angående skydd mot yrkesfara föreskrifva någon ny ansvarspligt för försumliga yrkesidkare, på sätt den ifrågavarande yrkesinspektören synes hafva afsett, torde emellertid icke vara lämpligt eller behöfligt. Men deremot synes det mig vara skäl att på lämpligt ställe i lagen angående skydd mot yrkesfara inrycka en hänvisning till allmänna lagens bestämmelser, en hänvisning, som i vissa fall kunde gifva yrkesinspektörerna ett behöfligt stöd i deras verksamhet.

I öfverensstämmelse med hvad han sålunda andragit hemställer motionären, att Riksdagen ville besluta följande tillägg till §§ 1, 2 och 9 i lagen om skydd mot yrkesfara:

§ 1.

Denna lags bestämmelser ega äfven tillämpning på såväl statens som kommunernas verkstäder och arbetsställen.

§ 2.

5 mom. Då olycksfall i arbetet, medförande döden eller oförmåga till arbete minst 8 dagar, inträffar vid de under denna lag hörande verkstäder och arbetsställen, åligger det arbetsgifvaren (arbetschefen) att i förra fallet omedelbart efter dödsfallets inträffande och i senare fallet omedelbart efter de åtta dagarnes förlopp härom göra anmälan, enligt utfärdadt formulär, hos polismyndigheten i orten, hvilken myndighet i sin ordning är pliktig att med första post till vederbörande yrkesinspektör afsända dylik inkommen anmälan.

Den arbetsgifvare (arbetschef), som försummar att göra dylik anmälan, straffas med böter från och med 5 till och med 100 kronor.

§ 9.

Inträffar, till följd af yrkesidkares uraktlåtenhet att efterkomma af yrkesinspektör skriftligen honom meddelad skyddsauvisning, dödsfall

eller kroppsskada, straffas den försumlige efter 14 kap. 9 eller 17 §§ strafflagen, jemförda med 6 kap. samma lag.

Lika med motionären anser utskottet det vara stäldt utom allt tvifvel, att de författningsförslag i ämnet, hvilka föregingo lagen den 10 maj 1889, afsågo att bereda tillämpning för de ifrågasatta skydds-föreskrifterna jemväl å industriel rörelse, som för statens eller kommuns räkning bedrefves och att följaktligen äfven sådan rörelse skulle vara underkastad inspektion. För rättigheten af denna uppfattning talar otvetydigt såväl sjelfva affattningen af de bestämmelser rörande den ifrågasatta författnings tillämpningsområde, som innehållas i första paragrafen af Kongl. Maj:ts till 1889 års Riksdag aflåtna förslag i ämnet som åtskilliga under ärendets beredning gjorda uttalanden. Likaledes saknas enligt utskottets förmenande hvarje anledning till antagande, att den förändring i hufvudsakligen redaktionelt syfte, som nämnda paragraf i Kongl. Maj:ts förslag undergick vid förslagets behandling af lagutskottet vid 1889 års riksdag och hvilken förändring af såväl Riksdagen som Kongl. Maj:t godkändes, skulle afsett att från det för lagen utstakade tillämpningsområde utesluta företag, der staten eller kommun uppträdde såsom arbetsgifvare.

Att tvekan härutinnan kunnat uppstå, måste utskottet emellertid finna förklarligt i betraktande deraf, att gällande lag i ämnet uttryckligen angifver sig afse allenast sådana i lagens första paragraf uppräknade industriella yrken, hvilka bedrifvas *såsom näring*.

För att undanröjda denna tveksamhet, torde ett tillägg till förevarande lag i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad motionären derutinnan föreslagit vara erforderligt; och utskottet, som emellertid funnit vanskligt att framlägga ett formuleradt förslag till en dylik tilläggsbestämmelse, har följaktligen ansett sig böra i anledning af motionärens framställning i denna del här nedan hemställa om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ofvan angifvet syfte.

Hvad deremot angår motionärens förslag om stadgande för arbetsgifvare af ovillkorlig skyldighet att, då olycksfall af viss beskaffenhet inträffat, sådant i föreskrifven ordning anmäla, finner utskottet berörda framställning icke böra föranleda till någon åtgärd från Riksdagens sida.

På sätt motionären själv erinrat, har nemligen Kongl. Maj:ts uppmärksamhet sedan någon tid tillbaka varit fästad å denna fråga, och det synes vid sådant förhållande utskottet icke lämpligt, att Riksdagen genom ett mer eller mindre bestämdt uttalande i ämnet går den allsidiga pröfning i förväg, som Kongl. Maj:t icke lär underlåta att egna samtliga de omständigheter, som för en lösning af frågan i hela dess vidd kunna ega betydelse. Särskildt tillåter sig utskottet i detta sammanhang erinra, huru som enligt utskottets uppfattning det åsyftade målet ingalunda vinnes allenast genom meddelande af föreskrifter, om än aldrig så detaljerade, i fråga om fullgörande af den ifrågasatta anmälningsskyldigheten, utan att det i främsta rummet gäller att åvägabringa en fullt effektiv kontroll, enär man eljest, på sätt kommerskollegium i dess ofvan omförmälda utlåtande framhållit, äfventyrar, att der icke, såsom flerstädes i utlandets lagstiftning på förevarande område är förhållandet, ifrågavarande skyldighet sammanhänger med arbetsgifvarens lagstadgade ersättningsskyldighet för olycksfall i arbetet, allenast ett fåtal olycksfall bringas till vederbörandes kunskap.

Beträffande till sist motionärens förslag att till 9 § i lagen om skydd mot yrkesfara foga ett nytt moment, innehållande, hvad motionären benämnt en hänvisning till strafflagens bestämmelser om vållande till annans död eller till kroppsskada, har icke heller detta förslag kunnat tillvinna sig utskottets bifall. Med den affattning, motionären gifvit den ifrågasatta hänvisningen, kan denna svårligen anses såsom en sådan, utan måste fast hellre betraktas såsom angifvande en viss art af straffbart vållande. Framgent såsom hittills lär det emellertid böra vara förbehållet de dömande myndigheterna att efter de omständigheter, som i hvarje särskildt fall äro för handen, pröfva, huruvida dylikt vållande föreligger eller icke, och en erinran derom, att arbetsgifvare, som genom någon sin uraktlåtenhet gifvit upphof till olycksfall af svårare eller lindrigare art, derigenom gör sig saker till ansvar, synes utskottet temligen obehöflig.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte, i anledning att herr *Bergströms* motion, i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville framlägga förslag om tillägg till lagen om skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 i syfte att bestämmelserna i samma lag må förklaras ega tillämpning

jemväl å industriell rörelse, som för statens eller kommuns räkning idkas, ändå att idkandet icke sker såsom näring.

Stockholm den 20 april 1894.

På lagutskottets vägnar:

E. VON KRUSENSTJERNA.

Herrar *L. O. Larsson, Hasselrot och Ölander* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
